

Pleitnota bezwaar tegen het niet aanwijzen als gemeentelijk monument van de Montessorischool Centrum, Naarderstraat 100 Hilversum

De Hilversumse Historische Vereniging Albertus Perk heeft op 31 augustus 2023 een bezwaarschrift ingediend tegen het besluit van het college van burgemeester en wethouders van 25 juli 2023 om het gebouw Montessorischool Centrum Naarderstraat 100 niet aan te wijzen als gemeentelijk monument.

Erfgoedvereniging Heemschut heeft eveneens op 31 augustus 2023 een bezwaarschrift ingediend tegen het besluit van het college van burgemeester en wethouders van 25 juli 2023 om het gebouw Montessorischool Centrum Naarderstraat 100 niet aan te wijzen als gemeentelijk monument.

Hiermee willen wij reageren op het bezwaarschrift.

Allereerst verwijzen wij hiervoor naar de inhoud van het (primaire) besluit tot niet aanwijzen van het gebouw Naarderstraat 100 als gemeentelijk monument en 'zienswijze Hilversumse Montessorischolen met reactie college'. Hieronder gaan wij nader in op de bezwaargronden die Albertus Perk en Heemschut hebben ingebracht.

Bezwaargronden Albertus Perk

- 1) Albertus Perk wijst erop dat het verzoek tot aanwijzing was gebaseerd op de bijzondere architectonische waarde van het schoolgebouw. Het behoort tot de stroming van het Structuralisme en neemt een doorslaggevende plek in in het oeuvre van architect W.G. Elshuis. Het schoolgebouw is goed bewaard gebleven. Albertus Perk stelt daarbij de vraag of er voldoende gewicht is toegekend aan het positieve advies van de Commissie voor Ruimtelijke Kwaliteit en Monumenten.

Verweer

Ingevolge artikel 2, lid 3 van de Monumentenverordening Hilversum 2016, vraagt het college advies aan de Commissie voor Ruimtelijke Kwaliteit en Monumenten (CRKM) over de aanwijzing van een object als gemeentelijk monument.

De Monumentenverordening Hilversum 2016 stelt onder Begripsbepalingen:

"17. monument:

- a. zaak, die van algemeen belang is wegens zijn schoonheid, betekenis voor de wetenschap of cultuurhistorische waarde. Hieronder worden ook begrepen de roerende zaken die kennelijk deel uitmaken van, of behoren tot het onroerende monument.
- b. terrein dat van algemeen belang is wegens een daar aanwezige zaak bedoeld onder a."

Het college heeft een waardestellend architectuurhistorisch onderzoek laten opstellen en haar onafhankelijke adviescommissie de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit en Monumenten (CRKM) om advies gevraagd ten aanzien van de waarden van het schoolgebouw. In de CRKM hebben zitting leden die alle relevante disciplines vertegenwoordigen om het college een advies te geven. Daarmee is de integraliteit van het advies geborgd.

Het rapport van De Fabryck is door de CRKM beoordeeld en voldoende bevonden om een advies over de waardenstelling te kunnen geven. Het voorziet in onder meer in onderzoek, documentatie, context, waardering en waardestellingsplattengronden. De CRKM heeft beoordeeld dat de informatie voldoende is om de intrinsieke waarde van het schoolgebouw te beoordelen, het schoolgebouw in landelijk perspectief en binnen het oeuvre van Elshuis te plaatsen, en tevens binnen de context van Hilversum. De CRKM is gevraagd om advies en heeft positief geadviseerd over de aanwijzing als gemeentelijk monument ingevolge de Monumentenverordening Hilversum 2016.

Het college heeft dit advies van de CRKM d.d. 19 januari 2023 overgenomen als onderdeel van de af te wegen belangen. Daarmee ontkent het college de waarden van het schoolgebouw niet en onderschrijft het advies.

- 2) De Commissie voor Ruimtelijke Kwaliteit en Monumenten ziet voldoende aanknopingspunten voor uitbreiding en verduurzaming van het gebouw, waarvoor verduurzaming noodzakelijk is.

Verweer

Het college heeft door het Nibe een duurzaamheidsscan laten uitvoeren waarbij duurzaamheidsmaatregelen in relatie worden gebracht met het bestaande gebouw. Het college meent dat dit onderzoek en de conclusies voldoende inzicht geven in de effecten van verduurzaming op het schoolgebouw als de schoolfunctie blijft behouden.

Duurzaamheidsmaatregelen met behoud van de monumentale status zijn mogelijk maar onvoldoende om deze schoolfunctie voor een langere periode in dit gebouw door te zetten op basis van de geldende en noodzakelijke overheidsnormen. Maximale verduurzaming tast de monumentale waarden aan. Alleen dat scenario komt in de buurt van de eisen die de Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs gemeente Hilversum 2022 aan renovatie/nieuwbouw van onderwijshuisvesting worden gesteld. Het gaat dan om de vereisten BENG, gasloos en Frisse Scholen B. Vanzelfsprekend ligt renovatie en verduurzaming van een bestaand gebouw onder de duurzaamheidswaarden van nieuwbouw. Een levensduur verlengende renovatie van het gebouw als school (40 jaar) vereist wel dat deze eisen zo dicht als mogelijk benaderd worden.

BENG staat voor een Bijna Energie Neutraal Gebouw. (<https://www.rvo.nl/onderwerpen/wetten-en-regels-gebouwen/beng>) en is van is sinds 2021 van toepassing op nieuwbouwprojecten. Er is een aparte normering voor onderwijs gebouwen. Deze eis kijkt naar de energiebehoefte, het energiegebruik en het aandeel hernieuwbare energie in het energiegebruik. Bij een levensduur verlengende renovatie moet een gebouw zo worden gerenoveerd dat het slechts een geringe aanvulling van fossiele brandstof nodig heeft. De gemeentelijke eis van 0 op de meter en gasloze gebouwen ligt in het verlengde van BENG.

Een Frisse School is een schoolgebouw met een laag energieverbruik en een gezond binnenmilieu. In een Frisse School is aandacht voor energie, luchtkwaliteit, temperatuur, licht en geluid. Niveau B is ligt één niveau hoger dan het minimale niveau. In praktijk zijn vooral binnentemperatuur en luchtkwaliteit de belangrijkste parameters om goed te kunnen functioneren als onderwijsgebouw. Het vergt vaak forse bouwkundige ingrepen om een gebouw te voorzien van mechanische ventilatiesystemen om, bijvoorbeeld, het CO₂-niveau in een klas laag te houden.

(<https://www.rvo.nl/onderwerpen/verduurzaming-utiliteitsbouw/maatschappelijk-vastgoed/onderwijsgebouwen-po-en-vo>)

De Dumo-scan door het Nibe laat zien dat er verschillende scenario's zijn om het schoolgebouw te verduurzamen. De scenario's zijn niet om 1op1 uit te voeren: Door beide kanten van het spectrum te onderzoeken, vormen zij handvatten om tot een gebalanceerd verduurzamingsplan voor het bestaande schoolgebouw te komen. Scenario 1, dat uitgaat van een eventuele monumentenstatus, maakt label B haalbaar. Scenario 2, dat uitgaat van het gebouw zonder monumentenstatus, maakt label A haalbaar; door toepassing van centrale gebalanceerde mechanische ventilatie met WarmteTerugWinning kan het label A++ worden (scenario 3). De energieprestaties van de scenario's worden in de DUMO-scan van het Nibe in hoofdstuk 6, pagina 73-78 toegelicht. De duurzaamheidsprestatie voor energie is bepaald met behulp van het BENG-berekeningsprogramma Uniec3. De monumenten coëfficiënt (waardebepaling van de school is in scenario 1: B 1,8; in scenario 2 en 3: C 1,2. Dit betekent dat in scenario 2 en 3 de monumentale waarden worden aangetast. De monumenten coëfficiënt wordt toegelicht in hoofdstuk 7, pagina 84-86. Alleen scenario 2 en 3 zorgen er voor dat voor de komende 40 jaar een duurzaam gebouw voor onderwijs wordt

gerealiseerd. daarmee voldoen deze scenario's nog niet aan de gewenste onderwijs functionaliteit voor dit schoolgebouw.

- 3) Albertus Perk wijst er vervolgens op dat het primair stellen van het onderwijsbelang niet is onderbouwd.

Verweer

De Monumentenverordening Hilversum 2016 stelt in Artikel 2, lid 3: "Het college besluit over de aanwijzing nadat de Commissie voor Welstand en Monumenten [nu CRKM] heeft geadviseerd en de eigenaren en andere beperkt zakelijk gerechtigden in de gelegenheid heeft gesteld om te worden gehoord. In spoedeisende gevallen kan het college hiervan afwijken."

Het college stelt de economisch eigenaar, Stichting Hilversumse Montessorischolen in dit geval, in staat een zienswijze in te dienen.

In de toelichting op artikel 2, lid 3 van de Monumentenverordening Hilversum 2016 staat over de belangenafweging het volgende:

"Het aanwijzen van een monument tot beschermd monument is geen verplichting maar een discretionaire bevoegdheid van het college van burgemeester en wethouders. Na afweging van alle betrokken belangen kan tot aanwijzing worden besloten. De monumentale belangen komen tot uitdrukking in de waardering. Aangezien de Algemene wet bestuursrecht op deze verordening van toepassing is moeten de belanghebbenden worden gehoord voordat over de aanwijzing wordt besloten (artikelen 4:8 en 4:9 Awb)."

Het college heeft de economisch eigenaar, Stichting HMS, in staat gesteld een zienswijze in te dienen en heeft de CRKM om advies gevraagd. Deze maken daarmee onderdeel uit van de verschillende belangen die door het college worden afgewogen. Bureau De Fabryck en het NIBE hebben respectievelijk cultuurhistorisch en duurzaamheidsonderzoek uitgevoerd. Alle partijen en deskundigen zijn daarmee gehoord. Het college heeft 14 december 2021 gekozen voor vervangende nieuwbouw op de locatie van de Montessorischool centrum. Hierin zijn de bouwkundige, functionele, ruimtelijke en stedenbouwkundige en financiële aspecten van de varianten nieuwbouw en renovatie (inclusief nieuwbouw van de gymzaal) afgewogen en is besloten tot nieuwbouw.

Het college heeft daarmee voldoende onderzoeksresultaten en informatie om een afweging te kunnen maken ten aanzien van het verzoek om aanwijzing van het gebouw als gemeentelijk monument. Het college heeft na afweging van alle belangen, het besluit genomen het schoolgebouw niet aan te wijzen als gemeentelijk monument. Op basis van het onderzoek ziet het college helaas geen mogelijkheden om met behoud van monumentale waarden het schoolgebouw als schoolgebouw te kunnen gebruiken volgens de eisen die de rijksoverheid en de gemeente Hilversum daaraan stellen. Ook ziet het college geen alternatieve oplossingen voor een schoolgebouw, zoals verplaatsing binnen het 'voedingsgebied' van de school.

Het gebouw is ontworpen voor de onderwijspraktijk van 40 jaar geleden. Sindsdien is er meer aandacht gekomen voor onderwijs en begeleiding in de vorm van individuele begeleiding en begeleiding in kleine groepen. Dit vergt meer kleinere ruimtes in een schoolgebouw naast klaslokalen. Ook is er meer aandacht gekomen voor leerpleinen waar leerlingen uit verschillende groepen met elkaar samenwerken. Dit vergt naast klaslokalen grotere gemeenschappelijke ruimtes. Het gebouw biedt slechts in beperkte mate de mogelijkheid om het huidige toekomstbestendige onderwijsconcept te faciliteren.

In tegenstelling tot renovatie, ontstaat bij nieuwbouw op de locatie, ruimte voor een groter speelplein en voor inpassing van een gymzaal die i.t.t. de huidige, wel voldoet aan de eisen van modern bewegingsonderwijs. Bij renovatie zal een nieuwe kavel op korte afstand van de school moeten worden verworven om de gymzaal te realiseren en die is in het centrum op de vereiste afstand niet beschikbaar.

De mogelijkheid voor de school om een andere plek in het centrum (het voedingsgebied van de school) te betrekken is er niet. Een scan van mogelijke locaties heeft geen mogelijkheden opgeleverd. Deze scan is uitgevoerd ten behoeve van het opstellen van het IHP in 2019 en nogmaals in 2023.

In 2021 is door de gemeenteraad het IHP vastgesteld en is besloten dat dit gebouw niet meer voldoet aan de onderwijsseisen. De keuze tussen nieuwbouw of renovatie, de contacten met de kerk over een mogelijke verplaatsing en dit verzoek voor plaatsing op de monumentenlijst hebben er voor gezorgd dat het ontwerpproces sindsdien stilstaat en de kinderen in een erkend slecht gebouw les krijgen. Het proces voor ontwerp en uitvoering van de renovatie zal vanaf nul moeten worden opgepakt. De doorlooptijd tot oplevering zal naar verwachting 3,5 jaar duren. Voor nieuwbouw is deze doorlooptijd een jaar korter omdat daarin al (na goedkeuring 2020) stappen zijn gezet. Voor de gymzaal is in geval van renovatie van het hoofdgebouw geen tijdspad te geven omdat er nog geen locatie bekend is.

Overigens wil het college opmerken dat de onderbouwing van stichting Hilversumse Montessorischolen en bijbehorende (nieuwe) stukken die betrekking hebben op de voorkeur voor nieuwbouw en nieuwbouw op dezelfde plek, hebben betrekking op nieuwbouwplannen. Deze plannen zullen worden beoordeeld in het kader van de uitwerking van het scenario nieuwbouw en de omgevingsvergunningaanvraag. Dit geldt ook voor de eventuele verwerking van bijzondere onderdelen van het huidige schoolgebouw in de nieuwbouw. De CRKM adviseert het college ten aanzien van omgevingsvergunningaanvragen.

- 4) Albertus Perk geeft aan dat het niet aanwijzen van het schoolgebouw Naarderstraat 100 een grote tegenstelling is met het beleid van het college om naoorlogs erfgoed in Hilversum te gaan inventariseren.

Verweer

Het college start nog dit jaar met een inventarisatie en analyse naar naoorlogse stedenbouw en architectuur in Hilversum zodat we zicht krijgen in de waarden en dit tijdige kunnen betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen. In dit specifieke geval van het schoolgebouw heeft het college alle relevante onderzoeken laten uitvoeren om het verzoek te kunnen beoordelen en een afweging te kunnen maken. De onderzoeken zijn voldoende om zonder totaaloverzicht van het structuralisme in Hilversum het schoolgebouw te waarderen op monumentale waarde.

Bezwaargronden Heemschut

- 1) Heemschut wijst op de context van het onderzoek naar Post 65 gebouwen en het niet aanwijzen van het schoolgebouw als gemeentelijk monument.

Verweer

Het college start nog dit jaar met een inventarisatie en analyse naar naoorlogse stedenbouw en architectuur in Hilversum zodat we zicht krijgen in de waarden en dit tijdige kunnen betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen. Het college stelt de deskundige informatie van Heemschut zeer op prijs. In het kader van het verzoek om het schoolgebouw Naarderstraat 100 aan te wijzen als gemeentelijk monument, heeft het college in dit specifieke geval alle relevante onderzoeken laten uitvoeren om het verzoek te kunnen beoordelen en een afweging te kunnen maken. De onderzoeken zijn voldoende om zonder totaaloverzicht van het structuralisme in Hilversum het schoolgebouw te waarderen op monumentale waarde en een afweging te kunnen maken. Het college ontkent de waarde van het schoolgebouw niet.

Samenvattend

Gelet op vorenstaande verzoeken het college de bezwaren ongegrond te verklaren.

Hoogachtend,

Namens burgemeester en wethouders van Hilversum,

Sr. Adviseur van de afdeling Beleid en Ontwikkeling, Adviseur Onderwijshuisvesting

Mevrouw drs. A.M. Koenders

J. Pool